

Взаємозв'язок нейротизму з посттравматичними стресовими розладами в учасників бойових дій

Дмитро Харченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Юлія Чистовська

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Ольга Извекова

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На основі комплексного аналізу психофізіологічних властивостей була зроблена спроба знайти предикатори посттравматичного стресового розладу. Виявлені особливості взаємозв'язку генетично визначених властивостей темпераменту з посттравматичним стресовим розладом у осіб, що перебували в зоні бойових дій, а саме між рівнем нейротизму та показниками клініко-діагностичних критеріїв CAPS. Отже, особи з високим рівнем нейротизму мають значно більшу ймовірність страждати від ПТСР в екстремальних умовах.

Актуальність

У вітчизняній науці вплив соціальних стресів на розвиток посттравматичного стресового розладу і дезадаптацію людини вивчений мало, незважаючи на високу актуальність цієї проблеми особливо в останні три роки у зв'язку з військовими діями на сході нашої країни. Емоційні стреси за своїм походженням, як правило, соціальні, і стійкість до них у різних людей різна. Як вказують багато дослідників, наслідки перебування в травматичних ситуаціях не обмежуються розвитком посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Коморбідними порушеннями при цьому часто бувають депресія, панічний розлад, висока тривожність та залежність від психоактивних речовин, що потребує подальших комплексних міждисциплінарних досліджень. Є нагальна необхідність в цілісному теоретико-методологічному аналізі та інтеграції різних знань у вивченні психологічних наслідків перебування людей в травмуючих ситуаціях і диференційований підхід до розуміння цього явища. Зарубіжні спеціалісти вказують на те, що ПТСР - це один з можливих психологічних наслідків переживання соціального травматичного стресу і виникає він приблизно у 1/5 частини осіб, які пережили стрес. Саме ці особи є об'єктом вивчення фахівців в області соціального травматичного стресу.

На сьогоднішній день актуальними стають дослідження, що оцінюють зв'язок особистісних характеристик зі схильністю до ПТСР. Однією з психологічних рис, що найбільш інтенсивно вивчаються, є нейротизм, адже, як вказує Г. Айзенк нейротизм є детермінантною психофізіологічною особистісною рисою, яка обумовлює поведінковий патерн, та схильність до розладів.

Мета дослідження

Комплексний аналіз психофізіологічних властивостей з виявленням предикторів посттравматичних стресових розладів.

Завдання

Виявити особливості взаємозв'язку властивостей темпераменту з посттравматичними стресовими розладами в осіб, що перебували в зоні бойових дій; побудувати прогностичну модель ризику розвитку адаптаційних порушень та розладів в осіб, що перебували в екстремальних умовах.

Методи

Для діагностики частоти й інтенсивності стресогенних чинників використовували шкалу клінічної діагностики Clinician-Administered PTSD Scale for DSM (CAPS), яка вважається «золотим стандартом» в оцінці ПТСР. Шкала дає можливість оцінити частоту та інтенсивність сімнадцяти провідних факторів травматичних подій, а також здійснити їх інтегральну оцінку. Дослідження особистісних властивостей здійснювалось з допомогою ММРІ та опитувальника Г. Айзенка (EPQ). Для комплексних досліджень нами розроблено уніфікований протокол дослідження ПТСР.

Дослідження проводилось на 65 особах, віком 23-40 років, чоловічої статі, які до цього знаходились в зоні АТО, а потім перебували на реабілітації у санторії «Мошногір'я» та «Черкаському обласному госпіталі для інвалідів війни».

Результати

Аналіз результатів досліджень дає підґрунтя робити висновки, що між рівнем нейротизму і показниками шкал клінічної діагностики CAPS існують достовірні кореляції ($r=0,56$ при $p<0,05$).

Висновки

Отже, особи з високим рівнем нейротизму мають достовірно вищу вірогідність страждати на ПТСР.